

Kun isä lööppiin eksyi

Lööppien väkivaltaotsikot saivat yleisön kuohuksiin

Keväällä 2006 Suomessa velloi kiivas keskustelu iltapäivälehtien lööpeistä. Lööppien vastustajien mielestä lööpit olivat muun muassa vastuuttomia, sopimattomia, epäeettisiä ja makaabereja. Lisäksi lööppien nähtiin tarvelevän lasten mielen ja tavoittelevan vain voittoja lehdelle. Puolustajien mielestä taas ei ole peilin vika, jos naama on vino: maailma ei ole vain kiva ja kaunis paikka, joten miksi se pitäisi sellaiseksi esittää. Puolustajien leirissä journalismin valvonnan nähtiin kuuluvan journalisteille itselleen, ei lastensuojeluviranomaisille. Vapaita ja riippumattomia tiedotusvälineitä ei voi suitsia siinä, mistä saa kirjoittaa ja miten. Lööppikysymys nähtiin siis myös sananvapauskysymykseksi.

Suurena lööppikritiikkivuonna 2006 tapahtui muun muassa seuraavaa. Ilta-lehden lööpistä ”ÄITI POLTTI LAPSET ja itsensä” (15.12.05) kanneltiin Julkisen sanan neuvostoon ja Mainonnan eettiseen neuvostoon. Julkisen sanan neuvoston mielestä lööppi ei rikkonut hyvää journalistista tapaa. Mainonnan eettinen neuvosto taas antoi lehdelle huomautuksen.¹

Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula toivoi väkivaltalööppien siistimistä, koska erityisesti lööppien isä- ja äiti-sanat herättävät lapsissa turvattomuuden tunnetta. Hän ehdotti niiden käyttöön nykyistä suurempaa harkintaa. Myöhemmin keväällä Aula toivoi kauppoihin lööpittömiä kassoja.

Internetiin perustettiin huhtikuussa lööppiadressi, johon alkoi kertyä nimiä nopeasti. Adressin allekirjoittaneet vaativat ”vastuullisempaa ja inhimillisempää iltapäivälehti- ja lööppikulttuuria”.² Aamulehti taas teki vapun tienoilla mielipidekyselyn, johon vastanneista peräti neljännes halusi kieltää lööpit kokonaan. 60 prosenttia vastaajista kaipasi lehdistölle ohjeita siitä, mitä lööpissä on sopivaa kertoa.

Helsingin yliopiston Viestinnän tutkimuskeskuksen johtaja Juha Herkman ja Ilta-Sanomien päätoimittaja Antti-Pekka Pietilä kiistelivät maaliskuussa Helsingin Sanomissa siitä, ovatko lööpit raaistuneet. Pietilän mukaan eivät olleet, koska lööppeihin ei mielellään panna otsikoita karmeista surmista, seksuaalisesta väkivallasta ja lapsiin kohdistuvista rikoksista. Syynä on, että tällaiset otsikot saattavat synnyttää lukijoissa torjuntareaktion.

Sananvaihtoa lööpeistä käytiin myös muualla. Lööpeistä puhuttiin kolumneissa, yleisönosastoissa, televisiossa, internetin keskustelupalstoilla ja luultavasti myös turuilla, toreilla ja kahvipöydissä. Vaatimukset olivat moninaiset. Yksi kaipasi lööpittämiä kauppoja, toinen lööppiväkivallan vähentämistä, kolmas taas lööppien kertakaikkista pannaan asettamista.

Lööppikeskustelussa erottui ikään kuin kaksi puoluetta. Totuus-puolueen mielestä journalismin tulee ennen kaikkea antaa ihmisille oikea kuva todellisuudesta. Totuutta ei voi eikä saa kaunistella. Vastapuoli taas oli hyvää makua vaativa puolue, jolle pelkkä totuus ei riitä hyvän journalismin mittariksi: lööpit eivät saa liiaksi sokeerata ihmisiä.

Tässä artikkelissa tarkastelen sitä, miten väkivaltalööpeissä on käytetty erilaisia lööppidramaturgian keinoja viimeksi kuluneiden noin 20 vuoden aikana. Keinot ovat

1. perhesanaston käyttö
2. konkreettiset yksityiskohdat
3. tunteisiin vetoavat yksityiskohdat
4. tapahtuman merkittävyyttä korostavat sanat.

Keskityn tässä erityisesti vuosien 2005 ja 2006 lööppeihin. Artikkelin perustuu Väki-valta lööppijulkisuudessa -tutkimukseen, jossa olen analysoinut lööppejä vuosilta 1985–2006.³

Äiti hakkasi, isä sytytti tuleen

Perhesanastoa⁴ käytettiin lööppien väkivaltaotsikoissa jo vuonna 1985, mutta vain muutaman kerran. Vielä 1990-luvun puolivälissäkin äidit ja isät esiintyivät väkivallan tekijöinä tai uhreina vain harvoin.

Vuosina 2000–2001 tilanne oli kuitenkin jo toisenlainen. Vuonna 2000 kummassakin lehdessä oli noin kymmenen lööppiä, joissa perhesanasto ja väki-valta yhdistyivät. Ilta-Sanomissa kerrottiin muun muassa, että äiti surmasi isän, isäpuoli kidutti tyttöä raa´asti ja poika ampui isän. Iltalehdessä taas kerrottiin: ”Ampui myös äitiä ja toista veljeä. LAHTASI ISÄN JA PIKKUVELJEN” (27.12.2000). Vuosi 2001 oli Iltalehdelle hieman rauhallisempi perheväkivalta-vuosi, mutta Ilta-Sanomissa perhesanaston käyttö vain kasvoi.

Vuonna 2005 kummankin lehden lööpeissä oli yli kaksi kertaa niin paljon perhesanastoa kuin vuonna 2000: Isät ja äidit tappoivat lapsiaan, poika äitinsä, isä äidin, jengi isän, tappaja koko perheen ja mies kuuden lapsen äidin. Lisäksi äiti yritti myrkyttää lapsensa, isä sytytti äidin ja vauvan tuleen ja äiti hakkasi lastaan puolitoista vuotta.

Vuonna 2005 jatkui joitakin vuosia aiemmin yleistynyt tapa, jossa perhesanastoa tuotiin otsikoihin osin keinotekoisesti. Uhri tai tekijä saattoi määrittää äidiksi tai isäksi, vaikka teolla ei ollut mitään tekemistä perhesuhteiden kanssa. Myös lapsia haluttiin saada otsikoihin melkein keinolla millä hyvänsä. Vaikka lapsi ei ollut uhri, hänen kerrottiin nähneen tapauksen tai olleen ainakin lähistöllä. Esimerkiksi Iltalehdessä: ”Suurperheen ÄIDIN SURMAN TAUSTAT. Näkikö 5-vuotias kaiken?” (22.4.05).

Vuonna 2005 oli tyypillistä, että samoja perhesurmatapauksia seurattiin monta päivää. Esimerkiksi Espoon perhesurmasta ja Porvoon lapsisurmasta syntyi kummankin lehden lööppeihin useita otsikoita. Koska perhesurmiin keskityttiin, surmattujen lapsiuhrien määrä oli lööpeissä tavanomaista suurempi. Tosin Iltalehti puhui usein ”perhesurmasta”, ei niinkään lasten surmaamisesta.

Iltalehdessä perhesanastoa käytettiin vuonna 2006 lähes yhtä paljon kuin edellisenäkin vuonna, joskin isän tai äidin tekemät lapsensurmat olivat harvemmassa kuin aiemmin. Myös heinäkuussa Jämsässä surmatun Paula Björkqvistin tapausta Iltalehti käsitteli – enemmän kuin Ilta-Sanomien – siitä näkökulmasta, että surmattu oli äiti, surmaaja oli isä ja suremaan jäi pieni lapsi.

Ilta-Sanomien vähensi perhesanastoa lööpeistään vuonna 2006. Maaliskuun jälkeen isistä ja äideistä ei väkivaltaisissa asiayhteyksissä puhuttu juuri lainkaan. Lehtien erilaisia linjoja kuvaavat saman päivän lööppiotsikot samasta tapauksesta. Iltalehden mukaan ”Perheenisän surman syy oli kosto”, Ilta-Sanomien taas ”Johtajan MURHA OLI KOSTO” (4.12.06). Ilta-Sanomien siis hellitti perhesanaston käytöstä, Iltalehti jatkoi.

Vielä alkuvuodesta äitejä ja isiä oli Ilta-Sanomien lööpeissä uhreina: ”Paljasti rikolliset poliisille. Perheenisä tapettiin” (7.2.06). Kumpikin lehti seurasi usean otsikon verran tapausta, jossa 14-vuotias veli surmasi pikkusiskonsa.

Vaikka perhesanaston käyttö etenkin Ilta-Sanomissa väheni, surmatuista lapsista kerrottiin lööpeissä melkein yhtä paljon kuin vuonna 2005. Ilta-Sanomien muun muassa ”Pikkupojan kuolema järkytti. JO KOLMAS lapsensurma samassa talossa” (15.12.06). Ilta-Sanomissa kuitenkin väheni tapa, jossa lapsi pyritään tuomaan otsikkoon silloinkin, kun tämä ei ole uhri.

Kirves heilui, ruumis kateissa

Väkivallan konkreettisia yksityiskohtia on aineiston lööpeissä alusta saakka. Konkreettisuutta on kahdenlaista. Se voi liittyä tekoon ja sen yksityiskohtiin: heilutetaan kirvestä, puukotetaan kaulaan, kiskotaan hammas tai murhataan omalla veitsellä. Tällaisessa konkretiassa tehdään selväksi, mitä esimerkiksi sanojen ”pahoinpitely” tai ”henkirikos” taakse todella kätkeytyy. Miestä ei välttämättä ”pahoinpidellä”, vaan hänet ”hakataan tajuttomaksi”.

Toisenlaiset konkreettiset yksityiskohdat ovat sellaisia, jotka tekevät koko tapahtuman arkiseksi ja siten kaikille ymmärrettävämmäksi. Arkisuuden hakeminen otsikoihin voi tarkoittaa, että niissä surmataan kesken aamupalan, tilataan surma-ase postimyynnistä tai vietetään väkivaltaisia ylioppilasjuhlia.

Rankimmillaan konkreettiset yksityiskohdat lähestyvät inhorealismia. Väkivallan tekotavasta voidaan kertoa tarkasti esimerkiksi se, kuinka monta veitseniskua surmatussa oli tai yksityiskohdat voivat liittyä ruumiiseen: se on esimerkiksi paloiteltu, poltettu tai piilotettu.

Konkreettiset yksityiskohdat näyttivät aluksi olleen hieman enemmän Ilta-lehden kuin Ilta-Sanomien alaa. Jo vuonna 1985 Iltalehden lööppi kertoi alastomasta ruumiista autotallissa, suihkussa niskaan ammutusta laukauksesta ja yksiöönensä kuristetusta Ulla-Maijasta. 1990-luvun puolivälissä Iltalehti oli paikoin hyvin inhorealistinen. Esimerkiksi vuonna 1996 Iltalehden lööpeissä syötettiin lapsille oksennusta, etsittiin ruumiita ja ”vasaroihin kissanpentu murskaksi”.

Myös Ilta-Sanomien kertoi konkreettisia yksityiskohtia ja käytti värikästä kieltä 1985–1995. Esimerkiksi vuonna 1990 lehden lööpissä naulattiin kädet pöytään puukolla, lyötiin korva irti oluttuopilla ja hakattiin koira vasaralla. Vuonna 1991 taas ”ÄITI TAPPOI ISÄN. Jätti vauvan ruumiin luu” (16.7.1991).

Näistä Ilta-Sanomien otsikoista huolimatta Iltalehti näyttää tarkastelujakson aluksi olleen lööppikaksikon ”pahis”, joka kertoi väkivallasta vuolassanaisemmin ja maalailevammin kuin Ilta-Sanomien. Esimerkiksi kun Ilta-Sanomien vuonna 1985 kertoi, että ”Tytär ampui vanhempansa”, Iltalehti täydensi: ”14-vuotias tyttö ampui vanhempansa. Isä makasi väkisin, äiti katsoi vierestä” (31.1.1985).

Vuosina 2000–2001 Iltalehti vähensi inhorealismia, Ilta-Sanomien lisäsi. Tuolloin todennäköisemmin juuri Ilta-Sanomien kertoi verisestä ruumiista pulkamäessä tai ruumiin palamisesta soihtuna keskellä tietä. Iltalehti taas käytti henkirikoksista otsikoidessaan rankempia tekemisen sanoja: lööpeissä puhuttiin toisinaan ”teloituksista” tai ”lahtaamisesta”.

Vuosina 2005–2006 sekä Ilta-Sanomien että Iltalehti olivat lööpeissään varsin konkreettisia linjoilla. Vuonna 2005 henkirikosten yksityiskohdat liittyivät kummassakin lehdessä enemmän ruumiisiin kuin yksityiskohtaisiin teke-

misen kuvauksiin. Ilta-lehti kertoi surmatun virumisesta ja muutamasta ruumiista, mutta Ilta-Sanomat oli vielä ruumiskeskeisempi. Lehden lööpeissä ruumiita löytyi saaresta, asunnoista, autosta ja parvekkeelta. Erityisen sokeeraava kokonaisvaikutelma tuli, kun samassa otsikossa yhdistettiin perhesanastoa ja ruumiita. Ilta-Sanomat esimerkiksi kertoi lööpissään, miten ”Surmaaja-isä oli 4 PÄIVÄÄ LASTENSA ruumiiden kanssa” (25.5.2005). Tosin Ilta-lehtikin yhdisti konkretiaa ja perhesanastoa: ”Tampereen PERHESURMA. Tapaja iski KIRVEELLÄ (3.6.2005)”.

Vuonna 2006 lehdet lähtivät hieman eri teille siinä, millaisia konkreettisia yksityiskohtia kerrottiin. Ilta-Sanomat vähensi ruumiita ja jatkoi selkeämmin 2000-luvun alussa aloittamaansa linjaa, joka suosi arkisia, konkreettisia yksityiskohtia. Väkivaltaa koettiin Ilta-Sanomien lööpeissä vuonna 2006 kaikille tutuissa ympäristöissä ja arkisissa tilanteissa, kuten matkalla töihin, kotipihalla ja suvun kesämökillä.

Ilta-lehdessäkin väkivaltaa tehtiin niin kotiovella, koulun jälkeen kuin perhejuhliissa. Silti Ilta-lehti jatkoi myös perinteistä konkreettisuuden linjaa, jossa kuristettiin kuoliaaksi, nuoret löysivät ruumiinpaloja ja mies piilotteli tyttöystävänsä ruumista. Lisäksi Ilta-lehti puhui edelleen muutamista henkirikoksista ”teloituksina”.

Hänellä oli elämä edessään

Lööppien tunteisiin vetoavia yksityiskohtia ovat muun muassa uhrin muistelu, hautajaiset, jäähyväiskirje, uhrin viimeinen päivä, uhrin viimeiset sanat, yhteisön järkyttyminen ja omaisten suruun keskittyminen. Tunteisiin vetoamisella tarkoitetaan tässä yhteydessä ensisijaisesti surun tunteen, ei niinkään kauhun tai järkytyksen herättelyä.

Tunteisiin vetoavia yksityiskohtia alkoi lööpeissä olla runsaammin vuosina 2000–2001. Sitä ennenkin niitä käytettiin silloin tällöin. Vuonna 1985 Ilta-lehdessä muisteltiin surmattua huippulentäjää, ja vuonna 1986 Ilta-Sanomien lööpissä äiti puhui surmatusta pojastaan.

Vielä 1990-luvun puolivälissä tämäntyyppiset otsikot olivat suhteellisen harvinaisia, mutta tilanne muuttui vuosina 2000–2001. Tuolloin tunteisiin vetoavuus keskittyi pitkälti Eveliina Lappalaisen surman käsittelyyn. Ilta-Sanomat otsikoi, miten surmattu ”hetkeä aikaisemmin oli tanssitunnin kirkkain tähti”.

Myöhemmin kerrottiin muun muassa Eveliinan viimeisestä päivästä ja siitä, miten Imatra oli tolaltaan. Iltalehti taas kertoi hautajaisista ja surmatun vanhempien tuntemuksista.

Tunteisiin vetoavien yksityiskohtien käyttö jatkui vuosina 2005 ja 2006. Vuotta 2006 voi pitää melkeinpä tunnemaalailun huippuvuotena. Muun muassa Paula Björkqvistin tapausta seurattiin monesta näkökulmasta ja varsin tunteisiin vetoavasti. Otsikoihin nousivat niin hautajaiset kuin pariskunnan rakkaustarinakin.

Vuoden aikana oli muitakin tapauksia, joissa ei tunteita säästely. Iltalehdessä: ”14-VUOTIAS SURMASI 9-VUOTIAAN SISKONSA. Isomummo suree: Miten näin voi käydä? Kurikka hiljeni” (19.1.2006) ja Ilta-Sanomissa: ”Uusi talo, vauva tulossa. TYTÖN SURMA TUHOSI IDYLLIN” (20.1.2006).

Jämsä ja Kurikka surivat. Joissakin otsikoissa surijoiden joukko oli vielä suurempi: ”Järjettömästi hakattu OPISKELIJAPOIKA KUOLI. Kaikki surevat” (IS 18.5.2006).

Lööppien tunne-elementtien yleistyminen ja vakiintuminen tukevat sitä havaintoa, jonka muun muassa Kari Koljonen ja Risto Kunelius ovat tehneet: Journalismin tarkoituksiksi esimerkiksi onnettomuustapauksissa on yhä suuremmassa määrin noussut tarve työstää järkytystä ja surua. Suru tehdään julkiseksi ja nähtäväksi. Samalla koko yleisö vedetään surijoiden joukkoon. (Koljonen & Kunelius 2005, 55.)

Kauhun hetket! Järkyttävä tragedia!

Neljäs lööppidramaturgian keino on tapahtuman merkittävyyden, kauheuden tai eriskummallisuuden korostaminen. Kyseessä on ikään kuin leima, joka tekee lukijalle varmasti selväksi, mistä on kyse. Leimassa voi lukea ”painajainen”, ”tragedia”, ”draama” tai ”kauhun hetket”.

Tapahtuman kutsuminen esimerkiksi tragediaksi oli aluksi lähinnä Iltalehden tapa. Etenkin 1990-luvun puolivälissä Iltalehdessä oli paljon enemmän mysteerit, draamaa ja ”järkyttäviä kuvia” kuin Ilta-Sanomissa. Vuosina 2000–2001 Ilta-Sanomien kuitenkin alkoi kiertää Iltalehteä kiinni, ja vuosina 2005–2006 tilanne olikin jo kääntynyt päinvastaiseksi.

Tapahtuman kauhistuttavuuden alleviivaamisessa vuotta 2006 voi pitää huippuvuotena erityisesti Ilta-Sanomille. Ilta-Sanomissa nähtiin ainakin Pietarsaaren tragedia, Jämsän tragedia, Ulvilan järkyttävä tragedia, Vantaan murhamysteeri ja Espanjan kohu. Lisäksi Ilta-Sanomien vuoteen kuului mustasukkaisuusdraama, kauhunhetkiä Italiassa ja New Yorkissa, skandaali, suhdehelvetti, murhadraama, surmatragedia ja kauhun yö.

Iltalehti ei tosin jäänyt paljon jälkeen. Sen lööpeissä koettiin vuoden aikana muun muassa Kurikan tragedia, seksiskandaali, panttivankidraama ja mysteeri.

Etenkin vuonna 2006 Ilta-Sanomien lööppiotsikot olivat paikoin suorastaan kaunokirjallisia. Nuori nainen löytyi tapettuna ”synkästä metsästä”, professori vietti pelottavaa kaksoiselämää ja ”mustankipeä myrkyttäjä” yritti estää pomonsa treffit. Parhaimmillaan – tai pahimmillaan – tällainen mielikuvitusta ruokkiva otsikko on kuin pieni elokuvasynopsis.

Uhrin nimeäminen: Mies? Keski-ikäinen? Kiltti perheenisä?

Olivatko vuosien 2005–2006 lööppien otsikot tosia? Epäilemättä. Entä sokeeraavia? Vähintäänkin silloin tällöin. Etenkään lasten kanssa toimivien ihmisten hermostuminen lööppeihin ei ole ihme. Varsinkin vuonna 2005 lööpeissä toden totta surmattiin tavallista enemmän lapsia, perheitä, äitejä ja isiä. Lööppien puolustukseksi on sanottu muun muassa, että perheväkivalta haluttiin nostaa puheenaiheeksi. Pyrkimys oli hyvä, mutta myös volyymi oli varsin suuri. Tarvittiinko todella niin monta otsikkoa samasta tapauksesta ja peräkkäisinä päivinä?

Lööpit ilmestyvät vuodessa noin 300 päivänä. Siinä joukossa 25 perheväkivaltaotsikkoa ei nopeasti ajatellen tunnu paljolta. Lapsensa silmiä peittelevä vanhempi tai otsikosta itse järkyttynyt aikuinen ei kuitenkaan ole kiinnostunut siitä, kuinka vähän ruumisotsikoita tai surmaavia isiä lööpeissä on prosentuaalisesti. Yksikin ylilyönniksi koettu otsikko tuntuu liialta.

Lööpeissä osapuolten nimeämisellä voi vaikuttaa mielikuvaan esimerkiksi siitä, oliko teko oikeutettu. Tiedotusväline tekee yllättävän paljon valintaa tässäkin asiassa. Esimerkiksi Iltalehti otsikoi 1990-luvun puolivälissä ”Poliisi ampui pakenevan taksiryöstäjän” (8.6.1995) ja saman päivän Ilta-Sanomien: ”Poliisi ampui leikkiasemiehen”. Kyse on samasta välikohtauksesta, mutta lööppien tarinoista tulee aivan erilaiset. Toisessa poliisi tekee työtään meidän turvallisuutemme eteen. Toisessa taas poliisi ampuu viattomia, aseettomia ihmisiä, mikä ei suinkaan lisää vaan vähentää turvallisuuden tunnetta.

Väkivallan uhrin kutsuminen ”isäksi”, ”äidiksi” tai ”kummisedäksi” on siis kaikkea muuta kuin sattumanvaraista. On varsin luontevaa kertoa isän surmanneen poikansa sen sijaan, että kerrottaisiin vain miehen surmanneen lapsen. Mutta miksi ihmisiä pitää nimittää isiksi ja äideiksi silloinkin, kun se ei ole asiayhteyden vuoksi välttämätöntä? Jos vielä 1990-luvun puolivälissä uhriksi joutui vaikkapa bussinkuljettaja, kymmenen vuotta myöhemmin hänet mieluiten nimettiin isäksi tai äidiksi. Syy lienee selvä. Jos samaa ihmistä on mahdollista kutsua perheenisäksi, vantaalaiseksi yo-merkonomiksi tai alkoholiongelmaiseksi varastetun tavaran kauppiaksi, perheenisän valitseminen on kaikkein tunteisiin vetoavinta. Äiteihin ja isiin yhdistetään lämpöä ja kunnollisuutta. Isät ja äidit leipovat pullaa ja käyvät lasten kanssa pulkkamäessä. Kun näin

hyvät ihmiset joutuvat väkivallan uhreiksi, teko tuntuu todella epäoikeutetulta. Kun taas näin hyvät ihmiset käyttäytyvät itse väkivaltaisesti, otsikko on mahdollisesti vielä järkyttävämpi.

Isiksi ja äideiksi kutsuminen lisää myös arjen kauhutunnelmaa.

Vanhemmuteen liittyy tuttuus: jokaisella on vanhemmat ja monet myös itse ovat vanhempia. Kun siis isille ja äideille tapahtuu jotakin, se on paitsi yllättävää myös samastuttavaa. Kun mukaan ynnätään se, että lööpeissä ei aina mainita tapahtumapaikkaa, väkivaltaa on vaikeampi etäännyttää itsestä. Jos hammaslääkärille käy kalpaten Kokkolassa, voi hengähtää helpotuksesta, jos ei tunne hammaslääkäreitä eikä kokkolalaisia. Kun kalpaten käykin perheenisälle, eikä paikkaa mainita, väkivalta on salakavalasti hiippaillut omille nurkille – ellei peräti omaan kotiin. Se, että väkivalta sattuu lööpeissä ”kenelle tahansa”, voi järkyttää yleisöä jopa enemmän kuin yksityiskohtaiset teon kuvaukset.

Lööppitodellisuus jatkuvana näytelmänä

Keväällä 2006 väiteltiin siitäkin, ovatko lööpit mainontaa vai journalismia. Mainontaa lööpit ovat siinä mielessä, että niiden on tarkoitus myydä lehteä. Muuten yhtäläisyydet ovat vähissä. Mainos myy kaupattavan tuotteen ohella unelmia ja positiivisia mielikuvia. Noihin mielikuviin uskoo mielellään: mainoksissa on hoikkia vartaloita, sileitä ihoja ja onnellisia perheitä. Lööpissä taas kaupattavan tuotteen kylkiäinen onkin kuva raadollisesta todellisuudesta. Lööppien myymät mielikuvat ovat usein sellaisia, että niihin ei haluaisi uskoa, vaikka pitäisi.

Lööppi ei siis ole pelkkä mainos, mutta hankala arvioitava se on journalisminakin. Kadulla kulkemista ei voi aina välttää. Niinpä lööpeiltäkään ei voi välttyä. Kun lööpissä on väkivaltaotsikko, kaupunkikuva melkein tapetoituu irrallisiin, räikeisiin väkivallan viesteihin. Pahimmillaan lööppi on kuin kiusallinen puolittu, jonka mauttomia juttuja ei jaksaisi kuunnella, mutta joka tunkee käsi ojossa vastaan joka kulman takaa. Harhauttaminen on hankalaa, ja kaiken lisäksi tuo puolittu HUUTAA!

Väkivallasta voi kertoa yksinkertaisesti: Mies tappoi naisen. Lööpeissä tällainen kerronta ei kuitenkaan riitä mihinkään. Tekstistä tehdään tehokasta osapuolia koskevilla määreillä, tekoon ja sen taustoihin liittyvillä yksityiskohdilla, kauhistelusanoin ja sitaateilla (”Hän anoi armaa”). Tunteet ovat lööpeissä tärkeitä: niinpä mukana on lapsia, mummoja, surua, järkytystä ja viimeisiä

” Pahimmillaan lööppi on kuin kiusallinen puolittu, jonka mauttomia juttuja ei jaksaisi kuunnella, mutta joka tunkee käsi ojossa vastaan joka kulman takaa.

minuutteja. Lopputulos voi olla toisinaan turhankin sakeaa tunnepuuroa. Keitos ei juuri kevene sillä, että mukaan laitetaan inhorealistenten yksityiskohta ja koko katkaus nimetään murhamysteeriksi. Kerrontatavasta alkaa tulla itsetarkoituksellista. Tärkeää on se, miten kerrotaan, ei se, mitä kerrotaan.

Journalismin tulee antaa niin yleisölle kuin päättäjillekin todellisuudesta oikea kuva. Voi kuitenkin kysyä, onko liika dramatisointi jo hämärtänyt lööppien luomaa todellisuuden kuvaa. Otsikot kertovat taatusti tosiasioista, mutta itse tapahtumaa voi toisinaan joutua kaivelemaan sentimentaalisuuden ja dramaattisuuden keskeltä.

Lööpit mielellään kutsuvat väkivaltaisia tapahtumia tragedioiksi tai draamoiksi. Kun lööppien toimijatkin ovat usein jonkin roolin määrittämiä, tulee väistämättä mieleen, onko kyseessä jo pikemmin tositapahtumiin perustuva näytelmä kuin todellisuuden kuva. Näytelmää seuraavan yleisön paikka on tietysti – katsomossa. Suurta draamaa töllistellään ulkopuolelta, joskus viihtyen, joskus kärsien. Lööpit alkavatkin siis muodostaa omaa, suuria tunteita ja huikeita ihmiskohtaloita sisältävää todellisuuttaan.

Lööppikeskustelu osoitti, että yleisö tuntuu pitävän lööppitodellisuutta osin jonakin omanaan, oikeasta elämästä irrallisena kokonaisuutena. Katsomoon istutetulle yleisölle ei siksi tulekaan halu lähteä muuttamaan lööppien esiin nostamia epäkohtia vaan itse lööppejä.

Maailmaa heijastelevat peilit ovat vinoja ja häiritsevät. Poistettakoon siis peilit.

Hanna Syrjälä on tutkija Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikössä.

Viitteet

- 1 Loppuvuonna 2005 Ilta-Sanomien 27.9.05 julkaisema lööppi ”Isä tappoi lapsensa KESKEN AAMUPALAN” kävi läpi samat käsittelyt samoin lopputuloksin.
- 2 <http://www.looppi.net> -sivuston oman ilmoituksen mukaan helmikuun 2007 puoliväliin mennessä adressiin on kirjoittanut nimensä noin 3700 ihmistä.
- 3 Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikön hankkeessa selvitetään lööppiotsikoiden aiheet Ilta-Sanomista vuosilta 1985, 1986, 1990, 1991, 1995, 1996, 2000, 2001, 2005 ja 2006 ja Iltalehdestä vuosilta 1985, 1995, 1996, 2000, 2001, 2005 ja 2006. Mukana eivät ole alueelliset lööpit, vaan tutkimus kohdistuu valtakunnallisiin lööppeihin. Hankkeessa tarkastellaan erityisesti otsikoiden väkivaltaisuuden kehitystä. Tutkimus valmistuu keväällä 2007.
- 4 Perhesanastoon ei tässä yhteydessä lasketa avioparien välistä väkivaltaa, vaan aineistosta on tutkittu vain sanojen ”isä”, ”äiti”, ”tytär”, ”poika”, ”sisko” ja ”veli” käyttöä.

Lähteet

Koljonen, Kari & Kunelius, Risto (2005) On vain yhteinen suru. Teoksessa Juho Rahkonen (toim.) Journalismikritiikin vuosikirja 2005, 34–58. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö.